

Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України

**ЯК СТВОРИТИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ДОРАДЧУ СЛУЖБУ
ТА ПІДТРИМАТИ ЇЇ ДІЯЛЬНІСТЬ**

Посібник
для органів місцевого самоврядування
та місцевої виконавчої влади

Київ-Львів
2014

УДК 342.25
ББК 67.304
Я-44

Цей посібник був створений за підтримки проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) АгроІнвест. Здійснення зазначеного проекту стало можливим завдяки підтримці американського народу, наданій через USAID. Зміст матеріалів посібника необов'язково відображає точку зору проекту USAID АгроІнвест або уряду США.

Думки, тлумачення та коментарі належать тільки їх авторам.

Автори: Р.Я.Корінець, С.М. Андрієнко, В. В. Бондарчук, М.П.Гриценко, Т.Є. Грузін, Т.П. Кальна-Дубінюк, В.В. Карпенко, М.Ф. Кропивко, М.М. Ксенофонов, М.М. Павлишинець, І.Я.Паньків, В.І Проніна, М.І. Пугачов, Н.В. Хміль.

Комп'ютерна обробка: В.О. Волівач.

Як створити сільськогосподарську дорадчу службу та підтримати її діяльність. Посібник для органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади. / За ред. Р.Я. Корінця, М.П. Гриценка. – Львів: НВФ «Українські технології», 2014. – 48с.

Метою цього видання є підвищення ефективності реалізації Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність».

Посібник містить опис можливостей та практики підтримки сільськогосподарської дорадчої діяльності органами місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади.

Посібник буде корисним вже існуючим сільськогосподарським дорадчим службам для розширення та зміцнення співпраці з органами влади, а також науковцям і викладачам навчальних закладів, аспірантам і студентам.

ISBN 978-966-345-280-7

© Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України, проект USAID АгроІнвест, Р.Я.Корінець та ін., 2014

ЗМІСТ

Фурсенко М.І. Ми потрібні один одному	5
Корінець Р.Я. Допомогти владі сформувати державну систему дорадництва	5
ДОРАДНИЦТВО: КОМУ ЦЕ ВИГІДНО	
Чому потрібні дорадчі служби	7
Кому потрібні дорадчі служби	8
Світовий досвід сільськогосподарського дорадництва	8
Державні чи приватні	9
КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Законодавство про сільськогосподарську дорадчу діяльність	10
Поняття «сільськогосподарська дорадча діяльність»	10
Суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності	10
Поняття «дорадча служба»	10
Мета діяльності дорадчої служби	11
Принципи дорадництва	11
Форми, методи та напрямки діяльності дорадчих служб	11
Соціально спрямовані дорадчі послуги	13
Джерела фінансування дорадчих служб	14
Неприбутковість дорадчої діяльності	14
ЯК МІСЦЕВІЙ ВЛАДІ СТВОРИТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ДОРАДЧУ СЛУЖБУ	
Вибір організаційно-правової форми	15
Співпраця місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування	15
Співпраця місцевих державних адміністрацій з недержавними підприємствами та населенням	15
Структура місцевої дорадчої служби	16
Дорадча служба в структурі управління агропромислового розвитку держадміністрацій	16
Об'єднана дорадча служба громад	17
Процедура створення місцевою владою дорадчих служб	17
МОЖЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ	
Місцеві органи влади і дорадчі послуги	18
Місцеві ради й дорадництво	18
Члени територіальних громад можуть ініціювати підтримку дорадництва радами	19
Місцеві державні адміністрації і дорадництво	19
Місцеві державні адміністрації і зайнятість сільського населення	20
Місцеві державні адміністрації і правова допомога сільському населенню	20
Участь у підготовці кадрів для дорадчих служб	21
Сприяння розумінню сутності дорадництва	21
КОРОТКО ПРО КОМУНАЛЬНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ДОРАДЧУ СЛУЖБУ	
Дорадча служба як комунальне підприємство	22
Комунальне підприємство «Смілянська районна дорадча служба»	22
Правові засади комунального підприємства	23
Напрями діяльності комунального підприємства як дорадчої служби	23

Управління комунальною дорадчою службою	23
Територія діяльності комунального підприємства з надання дорадчих послуг	24
Органи місцевого самоврядування – гаранті кредитів для комунальних дорадчих служб	24
Місьцеве регулювання діяльності комунальних підприємств	24
ПРИКЛАДИ ПІДТРИМКИ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ	
Меморандуми, договори, координаційні групи як інструменти партнерства	26
Обласні програми з дорадництва	26
Розвиток ОСГ і фермерства – державне завдання Полтавської дорадчої служби	28
Районні ради затверджують програми дорадництва	28
Райдержадміністрації готують проект програм з дорадництва	29
Дорадництво і кооперація в одній районній програмі	31
Обмін інформацією та навчання	32
Залучення дорадчих служб до роботи у громадських радах, консультативних органах	33
Популяризація здобутків дорадчих служб	34
Пільги на оренду комунального майна	34
Дорадча служба – виконавець програм розвитку малого підприємництва на селі	35
Спільний пошук рішень	37
Охорона довкілля	38
Спільна реалізація міжнародних проектів	38
ДОДАТКИ	
Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність»	39
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року» від 23 травня 2012 р. № 303-р	44
ПРОЕКТ USAID АГРОІНВЕСТ	46
НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ УКРАЇНИ	47

МИ ПОТРІБНІ ОДИН ОДНОМУ

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та *реальна здатність* територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – *самостійно* або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

У цьому понятті, наведеному у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», чи не найважливішими, на мій погляд є слова «реальна здатність» та «самостійно».

Мало мати право сільській громаді вирішувати власні проблеми, треба ще й вміти ним скористатися самостійно. А для цього потрібні знання. Активні знання, знання, що породжують дію. Потрібні активні громадяни, активні громади.

Допомогти їм стати такими – одна із найважливіших справ сьогодення. І велику роль у цій справі можуть і повинні відіграти сільськогосподарські дорадчі служби. Власне, таким є світовий досвід.

На жаль, обставини склалися так, що сьогодні потрібна допомога самим сільськогосподарським дорадчим службам. Фактична відсутність бюджетної підтримки, не дає можливості сформуватися в країні дорадництву як системі. Водночас, є добрі приклади підтримки дорадчої діяльності місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Сьогодні у цій справі беззаперечним лідером є Полтавщина.

Дуже важливо вміло, ефективно використати вже існуючий досвід співпраці дорадчих служб та влади задля становлення самодостатніх сільських громад, задля розвитку українського села.

Власне тому нещодавно Всеукраїнська асоціація голів сільських та селищних рад і Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України уклали меморандум про співпрацю.

Ми потрібні один одному.

Цей посібник – хай і невеликий, але важливий крок як на шляху становлення системи сільськогосподарського дорадництва, так і на шляху становлення активних сільських громад, здатних самостійно вирішувати власні проблеми.

Микола Фурсенко,

голова Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад

ДОПОМОГТИ ВЛАДІ СФОРМУВАТИ ДЕРЖАВНУ СИСТЕМУ ДОРАДНИЦТВА

31 жовтня 2011 року уряд визнав:¹ ситуація, що склалася у сільськогосподарському дорадництві, насамперед, безсистемність надання дорадчих послуг не відповідає соціально-економічним потребам суспільства, рівню розвитку сільськогосподарського виробництва та продовольчої безпеки держави. Зазначена проблема, з позиції Кабінету Міністрів України виникла внаслідок:

- незавершеності формування мережі сільськогосподарських дорадчих служб на обласному і районному рівні з представництвами у сільських (селищних) радах;
- ненадання державної підтримки сільськогосподарській дорадчій діяльності.

А розв'язання проблеми можливе за умови створення державної системи сільськогосподарського дорадництва, зокрема, створення в системі агропромислового комплексу в кожному регіоні (області, районі) регіональних сільськогосподарських дорадчих служб. Причому, з представництвами у сільських (селищних) радах!

---

¹ Див. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1098-р «Про схвалення Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва».

Уряд запланував, що до 2015 року вдасться забезпечити надання соціально спрямованих дорадчих послуг не менш як 90 відсоткам суб'єктів господарювання на селі і сільського населення. Результатами діяльності такої системи стануть:

- підвищення доходності сільськогосподарського виробництва за рахунок надання дорадчих послуг з питань прибуткового ведення сільського господарства;
- стимулювання розвитку малого підприємництва на селі та додаткових надходжень до місцевих бюджетів;
- сприяння підвищенню рівня зайнятості на селі;
- збільшення обсягу доходів домогосподарств сільського населення та рівня їх купівельної спроможності.

23 травня 2012 року уряд затвердив² План заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року.

Планом передбачається:

1. Утворити Національний центр сільськогосподарського дорадництва.
2. Створити обласні (регіональні) сільськогосподарські дорадчі служби з їх районними відділами.
3. Забезпечити надання фінансової підтримки сільськогосподарській дорадчій службі в межах видатків, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі.
4. Забезпечити підвищення кваліфікації сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників у кількості, достатній для кадрового забезпечення державної системи сільськогосподарського дорадництва.

Завдання створення місцевих дорадчих служб протягом 2013–2014 років покладено не тільки на Мінагрополітики, а й на Раду Міністрів Автономної Республіки Крим та на обласні державні адміністрації.

Як не прикро про це говорити, але, з різних причин – як суб'єктивних, так і об'єктивних, є проблеми з реалізацією зазначеного плану уряду.

Цей посібник – це наша спроба допомогти, насамперед, місцевій владі реалізувати плани уряду через поглиблення розуміння сутності, ролі та значення діяльності сільськогосподарських дорадчих служб для сільського господарства, місцевих громад та кожного селянина зокрема, через вивчення вітчизняного досвіду підтримки дорадчих служб місцевими органами влади. Зокрема, у Полтавській області, де є немало прикладів співпраці місцевої влади з дорадчими службами, реальної підтримки владою дорадництва.

У такий невеликий посібник не можемо вкласти рекомендації на всі випадки участі органів влади у формуванні системи дорадництва. Його слід розглядати, в першу чергу, як поштовх до дії, до пошуку рішень.

Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб розуміє важливість і складність завдання, яке поставив уряд перед місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо формування державної системи сільськогосподарського дорадництва.

Ми, як і уряд, переконані, що така система має бути в Україні, ми віримо, що вона буде створена, що селяни отримають доступ до сучасних знань.

Для цього і працюємо.

Роман Корінець,

президент Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України

---

²Див. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 303-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року».

ДОРАДНИЦТВО: КОМУ ЦЕ ВИГІДНО

Чому потрібні дорадчі служби

У Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. №1098-р наголошується, що сучасний стан розвитку агропромислового комплексу потребує підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення сільського господарства в умовах ринкової економіки, надання дорадчих послуг з питань економіки, технологій, управління, маркетингу, обліку, податків, права, екології тощо, своєчасного виконання планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства, поширення та впровадження у виробництво сучасних технологій, новітніх досягнень науки і техніки, що є основними завданнями сільськогосподарської дорадчої служби.

Чому існує такий стан? Чим він викликаний?

Насамперед, кардинальними змінами в аграрному секторі економіки України, що відбулися за останні роки в процесі здійснення земельної та аграрної реформи, формування на засадах приватної власності на землю і майно більше 50 тисяч фермерських господарств і сільськогосподарських підприємств, а також декілька мільйонів особистих селянських господарств, які зіткнулися з багатьма проблемами, зокрема:

- необхідність самостійного прийняття обґрунтованих управлінських рішень в умовах повної відповідальності за кінцеві результати своєї діяльності;
- відсутність достатнього досвіду практичної роботи в ринкових умовах;
- недостатня кількість кваліфікованих галузевих спеціалістів сільського господарства;
- недостатність нових знань та практичних навичок у веденні господарювання в умовах обмежених ресурсів.

Стає зрозуміло, що селянам потрібна допомога фахівців, яку, на жаль, вони не можуть оплатити, оскільки не мають для цього достатньо коштів. Вони не можуть самостійно справитися з новими для них викликами. Допомогти їм стати успішними може тільки держава через підтримку дорадчих служб або компенсацію селянам вартості отриманих соціально-спрямованих дорадчих послуг.

Світовий досвід підтверджує, що державні інвестиції у сільськогосподарську дорадчу діяльність є найефективнішими в порівнянні з іншими шляхами підтримки розвитку аграрного сектора. Окупність таких інвестицій складає більше ніж 40%. Звичайно підтримка дорадчих служб не замінить повністю інших видів державної підтримки селян. При цьому слід пам'ятати, що дорадча служба – це довготермінова інвестиція у знання, яка дозволить більш ефективно використовувати як кошти селян, так і бюджетні ресурси та/або залучені інвестиції.

Головний наслідок діяльності дорадчих служб – це, насамперед, підвищення доходів сільськогосподарських підприємств та сільських домогосподарств завдяки запровадженню нових технологій, захисту земельних і майнових прав сільського населення і зростання його зайнятості, комплексне вирішення соціально-економічних проблем сільських громад (наприклад, створення та утримання громадських пасовищ, передача та утримання об'єктів соціальної сфери), підвищення спроможності органів місцевого самоврядування вирішувати проблеми місцевих громад, розвиток

громадянського суспільства через допомогу у створенні і діяльності громадських організацій у сільській місцевості.

До важливих соціальних наслідків сільськогосподарської дорадчої діяльності слід віднести й зміну психології селянина: покладатися, в першу чергу на власні знання, вміння, на власні сили.

Кому потрібні дорадчі служби

Державі. Якщо Україна дбає про свою продовольчу безпеку та утвердження на міжнародних ринках продовольства, вона має сприяти діяльності вітчизняних товаровиробників, підвищенню їх конкурентоспроможності. Одним з видів такої допомоги є надання дорадчих послуг.

Органам місцевої влади та місцевого самоврядування, громадам. Чим багатше населення, чим вищий його рівень життя, тим менші видатки на соціальні програми. Чим ефективніше працюють виробники сільськогосподарської продукції, тим більші надходження до місцевих бюджетів.

Науковцям. Ефективні наукові розробки через дорадчі служби швидше знайдуть практичне застосування, а науковці отримають інформацію про реальні потреби виробників.

Виробникам сільськогосподарської техніки, матеріально-технічних ресурсів, послуг. Дорадча служба скоротить шлях їхніх товарів, послуг до селянина.

Виробникам сільськогосподарської продукції, особливо – малим та середнім. Селянська праця є одною з найскладніших, оскільки сільськогосподарський товаровиробник повинен мати знання агронома, інженера-механізатора, зоотехніка, менеджера, економіста тощо. Звичайній людині важко бути висококласним спеціалістом в усіх сферах. Невеликі господарства не можуть дозволити собі утримувати таких фахівців. Тому допомогу з конкретних питань мають надавати фахівці дорадчих служб. Дорадчі служби, дорадники підвищують їх знання, дають відповіді на конкретні запитання, допомагають вирішити конкретні проблеми, що виникають у процесі господарювання, і таким чином підвищують рівень прибутковості селянських господарств.

Світовий досвід сільськогосподарського дорадництва

Дорадчі служби у різних формах існують майже в усіх країнах світу.

Дорадчу службу у США називають «кооперативною службою екстеншн», службою поширення знань та інших ресурсів до людей. Вона функціонує на основі партнерства університетів з коледжами, школами, дослідними станціями та офісами служби у округах штатів.

У Європейському Союзі важливість системи сільськогосподарського дорадництва знайшла відображення як у правових актах країн – членів цієї організації, так й у правових актах Європейського Союзу.

Один із Регламентів Ради ЄС – фактично, закон Європейського Союзу – передбачає, що держави-члени ЄС повинні мати систему консультування фермерів з земельних питань та з питань управління фермами.

Така система повинна відповідати, принаймні, законним вимогам управління і добрим сільськогосподарським і екологічним умовам.

Головне завдання такої системи – допомагати фермерам в отриманні більшої та вчасної інформації про потоки матеріалів і процеси на фермах, що належать до екології, безпеки продуктів, здоров'ю та захист тварин.

У всіх колишніх соціалістичних країнах після вступу до Європейського Союзу створені дорадчі служби. Чи не найбільш успішною є система сільськогосподарського дорадництва Польщі, де проходила стажування більшість сільськогосподарських дорадників України.

Активно розвивається дорадництво у пострадянських країнах. Наприклад, у 2012 році в сільськогосподарському консультуванні у всіх суб'єктах Російської Федерації були зайняті 84 консультаційні організації та більше 3600 консультантів. За рішенням Міністерства сільського господарства Грузії у 2013 році в 54 муніципалітетах країни розпочалося створення центрів з надання інформаційно-консультаційних послуг.

Державні чи приватні

Різні країни мають різні моделі дорадчих служб, але спільним є те, що всюди їхня діяльність підтримується державою. Як правило, дорадчі служби створюються державою та фінансуються органами влади різних рівнів. Особливо на початку шляху.

Наприклад, сільськогосподарська дорадча служба у США фінансується як з федерального бюджету, так і з бюджетів штатів, округів, а також має гранти, спонсорську допомогу та здійснює комерційну діяльність.

У Великій Британії понад 100 років сільськогосподарська дорадча служба була державною і її діяльність повністю фінансувалась за рахунок бюджетних коштів, послуги клієнтам надавалися безкоштовно. І тільки 1997 року держава прийшла до висновку, що *сільське господарство досягло досить високого рівня розвитку, а сільськогосподарські товаровиробники досить міцно стоять на ногах*, щоб дорадчу службу зробити комерційною, а дорадчі послуги – платними. Хоча й зараз держава є одним із найважливіших клієнтів дорадчої служби.

Паралельно з державними, існують й інші моделі дорадництва. У західних землях ФРН важливу роль у консультуванні селян відіграють аграрні палати, які є органами суспільного права (їх діяльність регулюється спеціальними законами) і мають змішане фінансування: з бюджету землі (суб'єкта федерації), грошові внески членів палати (всі підприємства та робітники сільського та лісового господарства, садівництва, тощо), доходи від платних послуг. Подібна практика існує у Франції, Австрії.

Інший приклад – консультаційні кола: селяни, фермери (наприклад, Німеччини, Данії) створюють власний консультаційний орган і фінансують його.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Законодавство про сільськогосподарську дорадчу діяльність

У першу чергу, це Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність».

Цим Законом та іншими нормативно-правовими актами України, прийнятими на його виконання, встановлюються лише спеціальні норми (такі, що не стосуються інших видів діяльності) в частині сільськогосподарської дорадчої діяльності. Тобто, для того, щоб юридична особа мала право здійснювати дорадчу діяльність, необхідно виконати вимоги Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність».

Інші сторони діяльності дорадчої служби регулюються, наприклад, в частині податків – Податковим кодексом України, в частині господарської діяльності – Господарським кодексом України, у цивільних відносинах Цивільним кодексом України тощо.

Якщо дорадча служба діє у формі громадської організації, то її діяльність також регулюється Законом України «Про громадські об'єднання», якщо у формі сільськогосподарського кооперативу – Законами України «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію».

Поняття «сільськогосподарська дорадча діяльність»

Відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» така діяльність визначається як сукупність дій та заходів, спрямованих на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і господарювання, а також сільського населення у підвищенні рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства.

Суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності

Сільськогосподарська дорадча діяльність провадиться як юридичними особами – сільськогосподарськими дорадчими службами, так і фізичними – сільськогосподарськими дорадниками та експертами-дорадниками.

Поняття «дорадча служба»

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» дає таке визначення: «Сільськогосподарська дорадча служба – юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, структурний підрозділ аграрного навчального закладу, науково-дослідної установи, які внесені до Реєстру дорадчих служб, здійснюють дорадчу діяльність, у складі яких працює не менше трьох дорадників, які пройшли реєстрацію відповідно до законодавства і внесені до Реєстру дорадників».

Виділимо головні ознаки дорадчої служби:

- 1) Дорадча служба – є юридичною особою будь-якої організаційно-правової форми та форми власності.
- 2) Вона має право на здійснення дорадчої діяльності, тобто має бути внесена до Реєстру сільськогосподарських дорадчих служб.

3) У складі дорадчої служби має бути не менше 3 дорадників, внесених до Реєстру дорадників, який, як і Реєстр дорадчих служб, веде Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Мета діяльності дорадчої служби

Мета дорадчої діяльності – не тільки і не стільки передача інформації, знань про сучасні техніку, технології, методи ведення господарства. Це важливо, а більш важливо – навчити людей творчо мислити, проводити ефективний аналіз економічного та соціального середовища, в якому вони знаходяться, вміти приймати самостійні рішення, що сприятиме розвитку їх громадянської позиції та підвищенню їх добробуту.

Дорадник повинен завжди пам'ятати, що він працює не просто з клієнтом (незалежно від того, чи то є фізична особа, чи юридична), а з людьми, які вміють і можуть творчо мислити. Він не повинен нав'язувати їм готове рішення тієї чи іншої проблеми, а дати такі знання та вміння, які допоможуть їм самостійно прийняти оптимальне рішення. Такий підхід є необхідний і досить ефективний в умовах ринкової економіки.

Принципи дорадництва

Головні принципи сільськогосподарської дорадчої діяльності:

- максимальна спрямованість на запити та потреби виробників та сільського населення;
- взаємодія з сільськими жителями виключно на засадах переконання шляхом інформування, консультування, навчання, тобто на добровільних засадах, без застосування будь-яких дій примусового характеру;
- ефективна взаємодія всіх організацій та підприємств, що впливають на розвиток аграрного сектора з метою вирішення проблем сільських виробників;
- відповідальність за результати дорадчої діяльності та якість наданих послуг;
- об'єктивність, незалежність та конфіденційність у відносинах з користувачами дорадчих послуг;
- постійна адаптація завдань дорадчих служб до потреб ринку, безперервне підвищення рівня кваліфікації дорадників і удосконалення методів дорадчої діяльності.

Дорадча служба повинна дбати про інтереси своїх клієнтів – селян, виробників сільськогосподарської продукції – і бути автономними і незалежними від монопольного впливу великих компаній, маркетингово-консалтингові підрозділи яких зацікавлені лише у максимальних продажах своїх товарів за максимальну ціну.

Форми, методи та напрямки діяльності дорадчих служб

Дорадчі служби використовують різні форми і види роботи: індивідуальні зустрічі та групові консультації – поради, семінари, виставки, теле- та радіопрограми, виїзди в передові господарства та навчальні заклади, розповсюдження друкованої інформації, короткотермінові навчальні курси, рекомендують вченим теми досліджень виходячи із потреб товаровиробників тощо.

Дорадчі служби будують партнерські відносини зі структурами, чия діяльність може бути корисною для селян, – органами влади, банками, кредитними спілками, страховими компаніями, закладами науки та освіти, громадськими професійними та іншими організаціями. Вони можуть залучати працівників партнерських організацій до роботи в якості консультантів з окремих питань.

Дорадча служба має працювати так, щоб у доступній формі навчити селянина застосовувати сучасні досягнення науки так, щоб він міг отримати ефект від вкладеного капіталу в своє господарство.

Сьогодні наука, технології змінюються так швидко, що неможливо знати все про все. Тому дорадчі служби завжди підтримують контакти з вузькоспеціалізованими фахівцями і залучають їх до вирішення конкретної проблеми в якості експертів-дорадників.

Звичайно головний напрямок діяльності дорадчих служб – це допомога селянам в організації виробництва якісної та конкурентоздатної сільськогосподарської продукції. Однак, сьогодні мало виробити якісну продукцію. Потрібно навчити селян правильно її зберігати, допомогти в організації переробки, збуту.

Змінюються постійно і запити ринку. Сприяння диверсифікація сільськогосподарського виробництва – один із напрямків діяльності дорадчих служб. Великий досвід у цьому здобули дорадчі служби Канади, які допомогли канадським фермерам, особливо, західних провінцій на початку 90-х років минулого століття вийти з економічної кризи, пов'язаної з вирощуванням монокультур, зокрема, пшениці і кукурудзи, в основному на експорт до Радянського Союзу.

Реформування аграрних підприємств супроводжувалося скороченням в них кількості зайнятих працівників. Не маючи достатніх знань і навичок щодо самостійної діяльності тисячі селян опинилися без роботи. Шляхом надання порад щодо організації власного бізнесу чи ведення особистих селянських господарств сільськогосподарські дорадчі служби сприяють підвищенню рівня зайнятості сільських жителів та поліпшенню їх добробуту. Це теж зменшує міграцію селян до міст.

Робота з сільською молоддю за участю школи та батьків є важливою складовою роботи сільськогосподарських дорадчих служб. Актуальність такої роботи посилюється складною демографічною ситуацією в більшості українських сіл. Тут необхідно передбачити участь молоді у заходах, спрямованих на підвищення сільськогосподарського і загальнокультурного освітнього рівня, участь у трудовій діяльності, сільських спортивних змаганнях, шкільних виставках, конкурсах тощо. У багатьох країнах є спеціальні державні програми, спрямовані на підтримку сільської молоді, молодіжного фермерського руху. Популярними є молодіжні клуби «4Н», якими у багатьох країнах опікуються дорадчі служби. В Україні також існує така практика.

У більшості країн світу дорадчі служби реалізують проекти з встановлення гендерної рівності. І це не дивно, адже рівень освіти сільських жінок, можливість отримувати інформацію є, загалом нижчими у порівнянні з міськими. Знання із економіки ведення домашнього господарства, оптимізації використання сімейного бюджету, виховання дітей, про сад і город, меблі, одяг, про зберігання продуктів та приготування їжі тощо сприяють злагоді і добробуту у сільській сім'ї.

Дорадчі служби – це динамічні структури, які швидко відгукуються на потреби клієнтів. Вони можуть також займатися питаннями, які не пов'язані із сільським господарством, зокрема, якщо вони вбачають в цьому можливість отримання вигоди для своїх клієнтів: наприклад, консультації органу місцевого самоврядування із питань утримання заповідників, парків, зон відпочинку, закладів культури, громадського харчування, інших місць громадського використання, створення та діяльності, кооперативів, кредитних спілок, комунальних підприємств, об'єднань співвласників житла тощо.

Соціально спрямовані дорадчі послуги

Дорадчі послуги можна розділити на дві основні групи: комерційні та соціально спрямовані.

Комерційні дорадчі послуги надаються на основі укладених договорів з клієнтами.

Соціально спрямовані дорадчі послуги – послуги, що надаються суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Отже, замовниками соціально спрямованих дорадчих послуг можуть стати й місцеві органи влади, адже, відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», соціально спрямовані дорадчі послуги мають надаватися за рахунок коштів місцевих бюджетів і щорічно визначатися місцевими програмами соціально-економічного розвитку.

Відповідно до зазначеного Закону, у Державному бюджеті України на відповідний рік окремим рядком передбачаються кошти для фінансування державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності, надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

На жаль, практика щодо Державного бюджету України є дещо іншою. Такі кошти не передбачаються окремим рядком у Державному бюджеті. В останні роки такі видатки є складовою бюджетних видатків «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі» (код програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету 2801180).

Перелік соціально спрямованих дорадчих послуг, що надаються за рахунок коштів Державного бюджету України і місцевих бюджетів, відповідно до Закону, мав би щорічно визначатися державною цільовою програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності. Однак, з 2010 року такої державної програми не існує, зазначений перелік встановлюється Мінагрополітики.

Розподіл коштів державного бюджету між регіонами здійснюється пропорційно до кількості сільського населення. Головні управління агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій складають і затверджують плани заходів з надання соціально спрямованих дорадчих послуг згідно з обґрунтуваннями потреби в коштах. Регіональні комісії з проведення конкурсу визначають переможців між суб'єктами сільськогосподарської дорадчої діяльності.

Дуже мало сьогодні місцевих органів влади, що мають власні програми підтримки дорадництва. До таких винятків належить Полтавська область, де місцева влада розуміє значимість дорадництва, його роль у розвитку села та надає різносторонню, в тому числі і фінансову підтримку дорадчій службі через місцеві програми.

Надання соціально спрямованих дорадчих послуг, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, проводиться на конкурсній основі. Участь у конкурсі щодо надання соціально спрямованих дорадчих послуг можуть брати тільки суб'єкти дорадчої діяльності. Тобто, дорадчі служби та дорадники, визнані такими відповідно до закону.

Дорадча діяльність у частині надання соціально спрямованих дорадчих послуг є неприбутковою діяльністю.

Надання дорадчих послуг, які не передбачені державною цільовою програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності, здійснюється за рахунок їх замовників.

Соціально спрямовані дорадчі послуги є одним із основних механізмів реалізації державної аграрної політики на місцях як складова органів управління інноваційним розвитком сільського господарства і сільських територій, яка здійснює зв'язок між

наукою і виробництвом при впровадженні агроінновацій, поширенні сільсько-господарських знань та інформації.

Подальший розвиток сільськогосподарського дорадництва стримується обмеженим та несвоєчасним фінансуванням цього виду діяльності. Належна та своєчасна державна фінансова підтримка відповідних заходів стимулюватиме розвиток дорадчих служб та забезпечуватиме широкий доступ виробників сільськогосподарської продукції та сільського населення до дорадчих послуг.

Джерела фінансування дорадчих служб

Дорадча діяльність може проводитися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також коштів суб'єктів господарювання.

Фінансування дорадчої діяльності може здійснюватися за рахунок грантів, міжнародної технічної допомоги, коштів міжнародних програм та проектів, благодійних внесків фізичних та юридичних осіб, інших джерел, не заборонених законом.

Неприбутковість дорадчої діяльності

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» також передбачає, що дорадча діяльність у частині надання соціально спрямованих дорадчих послуг є неприбутковою діяльністю. Правда, поки що ця норма не знайшла відображення у Податковому кодексі України.

ЯК МІСЦЕВІЙ ВЛАДІ СТВОРИТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ДОРАДЧУ СЛУЖБУ

Вибір організаційно-правової форми

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» не ставить будь-яких вимог щодо організаційно-правової форми дорадчої служби та форми власності. Це вибір ініціаторів та засновників, які мають враховувати основні положення чинного законодавства.

Організаційно-правова форма господарювання – форма здійснювання господарської (зокрема підприємницької) діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності по зобов'язаннях підприємства (організації), порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо³.

При виборі організаційно-правової форми слід пам'ятати про існуючі правові обмеження. У статі 8 Господарського кодексу України йдеться про те, що господарська компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної *державної чи комунальної установи*. Безпосередня участь держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування у господарській діяльності може здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

Співпраця місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» передбачає, що для здійснення спільних програм місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть укладати договори, створювати спільні органи та організації.

Таким чином, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть спільно створювати сільськогосподарські дорадчі служби.

Співпраця місцевих державних адміністрацій з недержавними підприємствами та населенням

Відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації», місцева державна адміністрація також у спільних інтересах територіальних громад об'єднує на договірній основі бюджетні кошти з коштами підприємств, установ, організацій та населення для будівництва, розширення, реконструкції, ремонту та утримання виробничих підприємств, транспорту, мереж тепло-, водо-, газо-, енергозабезпечення, шляхів, зв'язку, *служб з обслуговування населення*, закладів охорони здоров'я, торгівлі, освіти, культури, соціального забезпечення житлово-комунальних об'єктів, в тому числі їх придбання для задоволення потреб населення та фінансує здійснення цих заходів.

Таким чином, місцеві державні адміністрації можуть залучати підприємства, установи та організації, а також населення до розвитку дорадництва у своїй місцевості, до створення дорадчих служб.

---

³Див. Державний класифікатор України «Класифікація організаційно-правових форм господарювання. ДК 002:2004», затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 р. N 97.

Структура місцевої дорадчої служби

Структура місцевої дорадчої служби залежить, насамперед, від можливостей місцевого бюджету, від структури сільськогосподарського виробництва та сільськогосподарського бізнесу місцевості, від можливостей та вміння залучення позабюджетного фінансування, професійної підготовки працівників органів влади та кандидатів у працівники дорадчих служб.

Слід пам'ятати також при визначенні структури дорадчої служби її завдання: охопити якісними дорадчими послугами якомога більшу частину сільського населення.

Як правило, у структурі районної дорадчої служби могли б працювати 2–4 дорадники з питань рослинництва, тваринництва, бухгалтерського обліку і права. А також інші фахівці, у залежності від місцевих потреб.

Не варто «роздувати» штат місцевої дорадчої служби. Для виконання окремих завдань дорадчі служби можуть залучати фахівців за договорами.

Обласна дорадча служба в ідеалі – це, в першу чергу, координатор районних дорадчих служб. Її завданням також є вивчення й аналіз потреб у дорадчих послугах, підготовка фахівців, просування ідеї дорадництва, лобіювання інтересів, забезпечення ефективного використання ресурсів, специфічне методичне забезпечення, поширення досвіду тощо.

Як засвідчує практика, дорадчі служби, діяльність якої обмежується районом, має малий запас фінансової стійкості. У першу чергу, через неспроможність районних бюджетів забезпечити належне фінансове забезпечення. Більш доцільним видається створення обласної дорадчої служби з відокремленими підрозділами у районах. Вони можуть бути і окремими юридичними особами.

Окрім фінансової стійкості, такий підхід робить дорадчу службу більш гнучкою у вирішенні місцевих проблем району. Якщо служба зареєстрована в районі, то це спрощує залучення бюджетних ресурсів цього ж району, виходячи із принципу «свій до свого по своє».

Такий підхід використовується, наприклад, Полтавською обласною сільськогосподарською дорадчою службою та Львівською аграрною дорадчою службою.

Дорадча служба в структурі управління агропромислового розвитку держадміністрацій

Місцеві державні адміністрації та департаменти (управління) агропромислового розвитку (АПР) зацікавлені у розвитку системи дорадництва, тому що їхня робота сприяє зростанню сільськогосподарського виробництва, його ефективності, що є також службовим обов'язком працівників таких управлінь. Дорадчі служби також зацікавлені у партнерстві з місцевими органам влади та їх структурними підрозділами як потенційні виконавці їх програм соціально-економічного розвитку.

Часто звучить питання: а чи не доцільніше було б створити дорадчі служби у складі управлінь сільського господарства? Організаційно зробити це найпростіше. Держави, де відсутні проблеми з бюджетними коштами, вдаються інколи й до такої схеми. Проте, останнім часом і там спостерігається тенденція виходу держави з ринку сільськогосподарських дорадчих послуг.

Часто також виникають сумніви щодо можливості державних службовців бути ефективними консультантами, оскільки гнучкості їх роботи часто заважають застарілі державні методологічні положення.

Експерти у сфері дорадництва також наголошують таку проблему, що впливає на довіру селян до дорадчих служб: управління АПР, в першу чергу, представляють

інтереси держави, дорадчі служби – інтереси своїх клієнтів (сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення).

Є ще одна проблема: Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» ставить важливу вимогу: дорадча служба – це юридична особа. Законодавство не дає можливості управлінням АПК мати у своїй структурі окрему юридичну особу.

Слід також пам'ятати, що держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання.

Об'єднана дорадча служба громад

Одній територіальній громаді складно утримувати дорадчу службу через брак ресурсів. Відповідно до статті 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» територіальні громади сіл, селищ, міст, районів у містах безпосередньо або через органи місцевого самоврядування можуть об'єднувати на договірних засадах на праві спільної власності об'єкти права комунальної власності, а також кошти місцевих бюджетів *для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, установ та організацій і створювати для цього відповідні органи і служби*. Таким чином, об'єднавши ресурси, громади можуть спільно створити дорадчу службу та спільно підтримувати її діяльність.

Процедура створення місцевою владою дорадчих служб

У цьому посібнику ми не будемо описувати процедуру створення дорадчих служб місцевими органами влади. Хоча б тому, що у кожній районній адміністрації чи раді є кваліфіковані юристи, послугами яких можуть скористатися й сільські (селищні) ради.

МОЖЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ

Місцеві органи влади і дорадчі послуги

Місцеві органи влади мають бути особами, що найбільш зацікавлені у розвитку системи дорадництва, хоча б тому, що його метою є збільшення прибутків сільського населення, в чому, насамперед, зацікавлена й місцева влада. Адже збільшення прибутків господарств – це також створення нових робочих місць, збільшення надходжень до місцевих бюджетів, це можливість реалізації соціальних програм. Це й зменшення видатків на програми з подолання бідності, безробіття тощо. Це ще й зростання соціального капіталу, в першу чергу, через підвищення здатності селян до ведення бізнесу, формування самодостатніх громад.

Місцеві ради й дорадництво

Хоча Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» не містить понять, пов'язаних з дорадництвом, однак передбачає низку можливостей для започаткування діяльності та підтримки місцевими радами сільськогосподарських дорадчих служб.

До компетенції рад віднесено затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування. Місцеві ради можуть прийняти як окрему спеціальну програму з дорадництва, або питання дорадництва відобразити у більш загальних програмах.

Місцеві ради можуть виступати засновниками засобів масової інформації, які, в свою чергу, можуть бути використанні дорадчими службами для поширення інформації серед клієнтів дорадчих служб.

Місцеві ради можуть прийняти рішення щодо надання дорадчим службам відповідно до чинного законодавства пільг по місцевих податках і зборах, а також земельному податку.

Місцеві ради мають право на встановлення для підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розміру частки прибутку, яка підлягає зарахуванню до місцевого бюджету. *Якщо дорадча служба створена у формі комунального підприємства, то місцева рада може встановити й нульову ставку зарахування прибутку такої дорадчої служби до місцевого бюджету.*

До відання виконавчих органів сільських, селищних рад належить й підготовка і подання відповідно до районних, обласних рад необхідних фінансових показників і пропозицій щодо складання проектів районних і обласних бюджетів. Визначаючи потребу у дорадчих послугах місцева рада може робити «заяву» до проектів «вищестоящих» бюджетів на їх оплату.

Задля розвитку дорадництва можна використати й такі повноваження місцевих рад як управління закладами освіти, які належать територіальним громадам або передані їм, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення, сприяння діяльності науково-просвітницьких організацій, сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, роботи з молоддю, забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів освіти, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів,

укладення договорів на підготовку спеціалістів, організація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів.

Ще один можливий варіант підтримки дорадчих служб – використання інформації, що формується та обробляється у системі органів влади для діяльності дорадчих служб. Наприклад, інформації місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем для діяльності дорадчої служби в частині екологізації сільськогосподарського виробництва, збереження навколишнього середовища.

Члени територіальних громад можуть ініціювати підтримку дорадництва радами

Відповідно до статі 9 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», члени територіальної громади мають право ініціювати розгляд у раді (в порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування.

Таким чином, селяни – члени територіальних громад, розуміючи важливість сільськогосподарського дорадництва, можуть ініціювати прийняття місцевих програм на підтримку дорадництва, створення дорадчої служби як комунального підприємства тощо.

Порядок внесення місцевої ініціативи на розгляд ради визначається представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Місцева ініціатива, внесена на розгляд ради у встановленому порядку, підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради за участю членів ініціативної групи з питань місцевої ініціативи.

Рішення ради, прийняте з питання, внесеного на її розгляд шляхом місцевої ініціативи, обнародується в порядку, встановленому представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади.

Відповідно до статі 9 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», територіальна громада має право проводити громадські слухання – зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Таким чином, члени територіальних громад можуть використовувати громадські слухання як інструмент для контролю за місцевими програмами, за виконанням запланованих заходів у частині дорадництва.

Місцеві державні адміністрації і дорадництво

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» відносить до відання місцевих державних адміністрацій у межах і формах, визначених Конституцією і законами України, вирішення питань сільського господарства.

У структурі місцевих адміністрацій функціонують департаменти (управління на районному рівні) агропромислового розвитку, до компетенції яких віднесено питання сільськогосподарського дорадництва. Наприклад, у Положенні про Департамент агропромислового розвитку Сумської облдержадміністрації⁴ записано, що Департамент

---

⁴Див. Положення про Департамент агропромислового розвитку Сумської облдержадміністрації, затверджене розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 07.11.2012 № 448-ОД

відповідно до покладених на нього завдань ... сприяє розвитку сільськогосподарських дорадчих служб.

А перед управлінням агропромислового розвитку Пустомитівської райдержадміністрації Львівської області поставлено завдання створювати належні умови для формування і розвитку сільськогосподарської дорадчої служби, вносити пропозиції до проекту районного бюджету в частині фінансування соціально спрямованих дорадчих послуг.⁵

Місцеві державні адміністрації і зайнятість сільського населення

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» наділяє такі адміністрації низкою повноважень у галузі зайнятості населення, праці та заробітної плати. Зокрема, місцева державна адміністрація:

- Розробляє та організовує виконання перспективних та поточних територіальних програм зайнятості та заходи щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття.

- Розробляє та здійснює заходи щодо реалізації державної політики сприяння зайнятості населення на рівні регіону.

- Вивчає процеси, що відбуваються на ринку праці, у сфері зайнятості населення та професійного навчання, проводить їх оцінку, прогнозування попиту та пропонування робочої сили, інформування населення та органів виконавчої влади про стан ринку праці.

- Здійснює заходи щодо своєчасного запобігання масовому безробіттю.

- Визначає напрями розширення в регіоні сфери застосування праці за рахунок створення робочих місць у пріоритетних галузях економіки, розвитку малого бізнесу, підприємницької діяльності, селянських (фермерських) господарств тощо.

Участь у реалізації таких програм сільськогосподарських дорадчих служб ще не стала правилом у всіх регіонах країни, але вже є добрі приклади такої співпраці: дорадчі служби вивчають проблеми села, розробляють з органами влади спільні плани підвищення рівня зайнятості, а також спільно реалізують їх, зокрема, шляхом навчання, професійної підготовки.

Місцеві державні адміністрації і правова допомога сільському населенню

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» наділяє такі адміністрації низкою повноважень в галузі забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян. Зокрема, місцева державна адміністрація:

- Забезпечує виконання Конституції та законів України, рішень Конституційного Суду України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади.

- Забезпечує розгляд звернень громадян та їх об'єднань, контролює стан цієї роботи в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в організаціях і установах, розташованих на відповідній території.

- Здійснює заходи щодо організації правового інформування і виховання населення.

(зміни від 18.12.2012 №520-ОД).

⁵Див. <http://www.pustomyty.gov.ua/structure/subdivisions/105-management-of-agricultural-development>.

- Забезпечує надання безоплатної первинної правової допомоги.

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» відносить до основних завдань дорадчої діяльності надання суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню дорадчих послуг з питань права.

Співпраця місцевих адміністрацій та дорадчих служб у цій сфері дозволяє повніше, швидше донести до більшої кількості селян важливу правову інформацію. Місцеві адміністрації могли б зекономити обмежені фінансові ресурси, не створюючи спеціальних нових робочих місць для такої роботи в самих адміністраціях, а дорадчі служби отримали б додаткові ресурси. Існує чимало прикладів, коли місцеві адміністрації залучали дорадчі служби не тільки до заходів поширення знань, а й до розгляду звернень громадян як експертів.

Участь у підготовці кадрів для дорадчих служб

Відповідно до законодавства, місцеві органи влади можуть робити замовлення вищим навчальним закладам на навчання дорадників та експертів-дорадників, а також використовувати систему підготовки кадрів для державної служби.

Сприяння розумінню сутності дорадництва

Існують система підготовки кадрів, підвищення кваліфікації кадрів місцевих органів влади. Включення питання дорадчої діяльності до програм такого навчання буде сприяти не тільки поширенню ідеї дорадництва, розумінню його сутності, а й стане важливим кроком на шляху формування відповідних місцевих програм.

КОРОТКО ПРО КОМУНАЛЬНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ДОРАДЧУ СЛУЖБУ

Дорадча служба як комунальне підприємство

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» визначає дорадчу службу як юридичну особу будь-якої організаційно-правової форми та форми власності.

Перші сільськогосподарські дорадчі служби на Україні створювались за участю міжнародних донорських організацій різного типу. Це були різні організаційно – правові форми діяльності підприємств та організацій – від товариства з обмеженою відповідальністю до громадської організації. Але всі вони, *за винятком однієї* – Комунального підприємства «Смілянська районна дорадча служба»⁶, не мали в засновниках місцевих органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування.

Але ж держава як і органи місцевого самоврядування, відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», можуть допомогти у становленні дорадництва не тільки як право- та нормотворчі органи, а як засновники таких підприємств також.

Однією з організаційно-правових форм такого підприємства може стати комунальне підприємство, головним завданням якого є надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Комунальне підприємство «Смілянська районна дорадча служба»

24 жовтня 2006 року Смілянська районна рада (Черкаська область) прийняла рішення про створення комунального підприємства «Смілянська районна дорадча служба». Рішенням районної ради було затверджено статут, штатний розпис цього підприємства.

31 жовтня 2006 року підприємство пройшло офіційну державну реєстрацію як юридична особа.

Згодом комунальне підприємство було внесено до реєстру дорадчих служб Мінагрополітики.

Як відзначають у Смілянській районній раді, стан фінансування програми розвитку сільськогосподарського дорадництва у районі обмежував можливості розширення матеріальної бази служби, а відсутність оргтехніки погіршувало надання дорадчих послуг і консультацій.

Реалізація принципу самофінансування дорадчої служби стримувалась низькою платоспроможністю сільських товаровиробників і населення.

Тому відповідно до п.20 ч.1. ст.43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» у зв'язку з обмеженим фінансуванням з районного бюджету та неможливістю утримування закладу 25.10.2011 рішенням районної ради ліквідовано об'єкт районної

---

⁶У Запорізькій області діє Інформаційно-консультаційний центр «Агро-Таврія» як госпрозрахунковий структурний підрозділ державної агротехнічної академії.

До винятків можна було б віднести також Кримський державний аграрний навчально-консультаційний центр зі статусом державної установи, підпорядкованої Міністерству аграрної політики та продовольства АР Крим. Але цей Центр не створювався спеціально як дорадча служба, а тільки набув такого статусу у процесі своєї діяльності. Більше того, Верховна Рада АР Крим прийняла рішення про його ліквідацію.

комунальної власності – комунальне підприємство «Смілянська районна дорадча служба» Смілянської районної ради.

Одним із аргументів для ліквідації комунального підприємства стало *закінчення терміну дії програми розвитку сільськогосподарського дорадництва в районі на 2006–2010 роки та відсутність фінансування з районного бюджету.*

Правові засади комунального підприємства

Відповідно до статті 160 Цивільного кодексу України територіальні громади можуть створювати юридичні особи публічного права, до яких віднесено й комунальні підприємства, у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

Створення та діяльність комунальних підприємств регулюється Господарським кодексом України (ГКУ).

Стаття 63 ГКУ передбачає, що комунальне підприємство діє на основі комунальної власності територіальної громади.

У Господарському кодексі України комунальним підприємствам присвячена стаття 78, яка визначає основи правового становища лише унітарних комунальних підприємств, *не приділяючи уваги підприємствам корпоративного типу.*

Місцеві органи влади добре зорієнтовані у особливостях створення та діяльності комунальних підприємств на прикладі підприємств, що надають житлово-комунальні послуги. Тому цей досвід може бути застосований й до комунального підприємства з надання дорадчих послуг.

Реєстрація комунального підприємства здійснюється відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців».

Напрями діяльності комунального підприємства як дорадчої служби

Для того, щоб підприємство працювало в галузі надання сільськогосподарських дорадчих послуг, необхідно в статуті зазначити напрями діяльності, які б відповідали Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність».

Органи місцевого самоврядування можуть самостійно визначити перелік соціально спрямованих дорадчих послуг, які комунальне підприємство буде надавати за рахунок місцевого бюджету для сільського населення, виходячи із потреб, що існують, та можливостей місцевих бюджетів.

Управління комунальною дорадчою службою

Територіальна громада здійснює постійний контроль за використанням належного їй майна дорадча службою, що діє у формі комунального підприємства.

Представницький орган відповідної територіальної громади самостійно затверджує переліки майна комунальної власності, формує відповідні реєстри та визначає порядок їх інвентаризації та обліку, оскільки дані питання ще не врегульовані законодавством України.

Щодо управління об'єктами права комунальної власності – то це діяльність із виконання повноважень територіальних громад, органів місцевого самоврядування та уповноважених ними органів, спрямована на ефективну реалізацію права комунальної власності територіальних громад, яка здійснюється в межах та у порядку, визначених законодавством України і актами органів місцевого самоврядування, про що вже йшлося вище.

Територія діяльності комунального підприємства з надання дорадчих послуг

З точки зору наближення послуг до споживача (до селянина) такі підприємства мають створюватись на районному рівні. Це дало б змогу жителям сіл району найбільш швидко отримувати дорадчі послуги. Підприємство могло б в разі потреби відкрити філії чи відокремлені підрозділи і в селах району.

Однак, як засвідчує практика, районні бюджети нездатні самостійно забезпечити діяльність таких комунальних підприємств, а купівельна спроможність сільського населення – їхню самокупність.

Тому більш привабливим є варіант створення дорадчих служб у формі комунального підприємства на рівні області або декількома територіальними громадами з відкриттям представництв у окремих районах та селах

Створення комунального підприємства з надання дорадчих послуг повинно сприяти економічному зростанню агробізнесу на селі. Мова йде, насамперед, про малий бізнес, діяльність фермерських господарств та особистих селянських господарств. Великі сільськогосподарські підприємства мають змогу оплачувати працю кваліфікованих економістів, бухгалтерів, агрономів, юристів як штатних працівників. Малі підприємства та приватні підприємці такої змоги не мають. Тому актуальним залишається створення дорадчої служби, де вони мають змогу отримати найбільш необхідні послуги та консультації з питань рослинництва, бухгалтерського обліку та оподаткування, бізнес-планування, збуту вирощеної продукції, правових питань тощо за доступними цінами.

Щоб забезпечити надходження коштів для надання соціально спрямованих дорадчих послуг (безоплатних для селян) таке підприємство могло б займатися іншими прибутковими видами діяльності (за які б платили клієнти). Однак, потрібно зберегти баланс інтересів: платні види діяльності не повинні стати головними у роботі комунальної сільськогосподарської дорадчої служби. Платні послуги – тільки джерело додаткових надходжень, що забезпечує безперебійність і повноту надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Отже, якщо окремі райони не здатні в існуючій бюджетній системі самостійно забезпечити діяльність комунального підприємства з надання дорадчих послуг, їм доцільно об'єднувати ресурси територіальних громад.

Органи місцевого самоврядування – гаранті кредитів для комунальних дорадчих служб

Відповідно до статті 70 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», органи місцевого самоврядування можуть *виступати гарантами кредитів підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад*. Таким чином, дорадчі служби, створені у формі комунального підприємства, можуть скористатися таким механізмом для отримання кредитних ресурсів.

Місцеве регулювання діяльності комунальних підприємств

Місцеві органи влади можуть створювати власне регуляторне середовище для діяльності комунальних підприємств, що може, з одного боку, накласти певні обмеження на їхню діяльність, а, з іншого – створити більш сприятливе середовище для їхньої діяльності.

Низкою органів місцевого самоврядування були розроблені свої нормативні акти в частині діяльності комунальних підприємств, зокрема – типові статuti таких підприємств.

Органи місцевого самоврядування також можуть встановлювати особливості оподаткування місцевими податками і зборами створених ними комунальних підприємств.

ПРИКЛАДИ ПІДТРИМКИ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ

Меморандуми, договори, координаційні групи як інструменти партнерства

Київська обласна аграрна дорадча служба (КОАДС) створена та 24 квітня 2002 року зареєстрована у формі товариства з обмеженою відповідальністю та п'ять її підрозділів у пілотних районах з юридичним статусом філій (Макарівська, Згурівська, Ставищенська, Тетіївська, Білоцерківська).

Ключовими партнерами на обласному рівні є головне управління сільського господарства і продовольства, головне управління економіки та зовнішніх економічних зв'язків, управління у справах сім'ї та молоді Київської обласної державної адміністрації, Київський обласний центр зайнятості, Асоціація фермерів і приватних землевласників Київської області тощо.

У п'яти пілотних районах створені міжвідомчі координаційні групи сприяння виконанню завдань і цілей «Програми підвищення рівня життя сільського населення в Україні» (ППРЖСНУ), що реалізується в Київській області КОАДС за підтримки Міністерства Великої Британії. До складу цих координаційних груп увійшли керівники райдержадміністрацій та районних рад, управлінь сільського господарства, центрів зайнятості, громадських організацій, закладів соціальної сфери, бізнесових структур та інші.

Підписано Меморандум про взаєморозуміння між ММР та Київською обласною державною адміністрацією (30.04.2003), укладено 5 договорів про співпрацю з районними державними адміністраціями і радами пілотних районів та 22 договори про співпрацю з пілотними громадами.

Джерело: <http://www.koras.com.ua/report2004.pdf>

Обласні програми з дорадництва

Обласна цільова програма сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2016 року. Затверджено Рішенням XLVI сесії п'ятого скликання Херсонської обласної ради Від 14.05.2010 року № 1298.

Джерело: <http://doradnik.org.ua/prog-2015.htm>

УКРАЇНА ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСНА РАДА РІШЕННЯ XLVI сесії п'ятого скликання

14.05.2010

№ 1298

Про обласну цільову програму сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2016 року

Керуючись статтею 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», обласна рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити обласну цільову програму сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2016 року, що додається.
2. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію обласної ради з питань агропромислового комплексу, земельних відносин та соціального розвитку села.

Голова обласної ради

В.А. Демьохін

Джерело: <http://www.oblrada.ks.ua/index.php?id=12726>

У К Р А Ї Н А

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

IV сесія VI скликання

Р І Ш Е Н Н Я № 1 5 - 4 / 1 1

29 березня 2011 р.

м. Чернівці

Про Регіональну програму розвитку дорадчої служби та дорадчої діяльності у Чернівецькій області на 2011–2013 роки

Керуючись пунктом 16 частини 1 статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», обласна рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити Регіональну програму розвитку дорадчої служби та дорадчої діяльності у Чернівецькій області на 2011–2013 роки, що додається.
2. Рекомендувати обласній державній адміністрації забезпечити виконання Регіональної програми розвитку дорадчої служби та дорадчої діяльності у Чернівецькій області на 2011–2013 роки у повному обсязі.
3. Визначити головним розпорядником коштів на фінансування Регіональної програми розвитку дорадчої служби та дорадчої діяльності у Чернівецькій області на 2011–2013 роки Головне управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації.
4. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника голови обласної державної адміністрації Федоровича Ф.К. та постійну комісію обласної ради з питань агропромислового розвитку (Бурбак М.Ю.).

Заступник голови обласної ради

В.Маніліч

Джерело: <http://gromady.cv.ua/region/rada/sessions/882/>

**Розвиток ОСГ і фермерства –
державне завдання Полтавської дорадчої служби**

Додаток
до рішення шістнадцятої сесії
обласної ради шостого скликання
від 23 травня 2013 року

**План заходів на 2013–2014 роки
обласної Програми економічних реформ на 2010–2014 роки
«Успішна Полтавщина – заможна територіальна громада. Будемо разом»**

№	Мета	Завдання та заходи	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Індикатор виконання
8. Структурні зміни агропромислового комплексу					
3.	Розвиток особистих селянських та фермерських господарств	3.1. Забезпечення створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із обробітку землі, збирання врожаю, заготівлі молока, м'яса, картоплі, овочів, фруктів від фермерських та особистих селянських господарств	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, Полтавська обласна сільськогосподарська дорадча служба, райдержадміністрації, сільські та селищні ради, агропереробні підприємства	2013–2014 роки	Підвищення продуктивності роботи фермерських та особистих селянських господарств, покращення якісних показників виробленої ними продукції

Джерело: <http://www.adm-pl.gov.ua/page/plan-zahodiv-na-2013-2014-roki-oblasnoyi-programi-ekonomichnih-reform-na-2010-2014-roki>

Районні ради затверджують програми дорадництва

У 2006 році у 7 районах Київської області органи місцевого самоврядування ухвалили районні програми розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності на 2006–2009 роки.

Джерело: <http://www.koras.com.ua/rep05.pdf>

Районна програма розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності на 2008 – 2009 роки, рішенням Новоукраїнської районної ради 17 грудня 2008 року.

Джерело: www.nu-rayrada.kr.ua/download/npb/file/1785/347-1.doc

У К Р А Ї Н А
КІЦМАНСЬКА РАЙОННА РАДА
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ
XXVII СЕСІЯ V СКЛИКАННЯ
Р І Ш Е Н Н Я № 438-27/09

«22» грудня 2009 р.

м. Кіцмань

Про Програму розвитку дорадчої служби
та дорадчої діяльності у Кіцманському
районі на 2010–2012 роки.

Заслухавши та обговоривши інформацію начальника управління агропромислового розвитку райдержадміністрації Костюка В.Д. про Програму розвитку дорадчої служби та дорадчої діяльності у Кіцманському районі на 2010–2012 роки, керуючись ст.43, 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», враховуючи висновки постійної комісії районної ради з питань агропромислового комплексу району та постійної комісії районної ради з питань соціально-економічного розвитку району, планування бюджету і фінансів, районна рада

ВИРІШИЛА:

1. Програму розвитку дорадчої служби та дорадчої діяльності у Кіцманському районі на 2010–2012 роки затвердити (додається).
2. Районній державній адміністрації проінформувати районну раду про хід виконання Програми розвитку дорадчої служби та дорадчої діяльності у Кіцманському районі на 2010–2012 роки в грудні 2010 року.
3. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступника голови районної державної адміністрації Шевчика В.М., постійну комісію районної ради з питань агропромислового комплексу району (Чередарик М.В.) та постійну комісію районної ради з питань соціально-економічного розвитку району, планування бюджету і фінансів (Василькова Г.В.).

Джерело: www.gromady.cv.ua

Райдержадміністрації готують проект програм з дорадництва

ГЛОБИНСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
ГОЛОВИ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
04.09.2013 № 257

Про розробку Програми становлення і розвитку сільськогосподарської Дорадчої діяльності та обслуговуючих кооперативів Глобинського району на 2013–2017 роки та порядку використання коштів місцевого бюджету, виділених для становлення і розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності

Відповідно до статей 5, 6, Закону України «Про місцеві державні адміністрації», статей 1, 6 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» та з метою

реалізації державної політики, спрямованої на формування ефективної та доступної мережі сільськогосподарських дорадчих служб для задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення у розширенні професійних знань і вдосконаленні практичних навичок, підвищенні ефективності господарювання та розвитку сільської місцевості:

1. Затвердити склад тимчасової робочої групи (далі Робоча група) з розробки проекту Програми становлення і розвитку сільськогосподарської Дорадчої діяльності та обслуговуючих кооперативів Глобинського району на 2013–2017 роки та порядку використання коштів місцевого бюджету, виділених для становлення і розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності (далі – Програма) (додається).

2. Робочій групі в термін до 20.09.2013 року забезпечити розробку проекту Програми та винести її у встановленому порядку на затвердження чергової сесії районної ради.

3. Контроль за виконанням розпорядження покласти на першого заступника голови райдержадміністрації Бондаря В.В.

Голова районної державної адміністрації

В.ВЕДМІДЬ

Джерело: <http://www.adm-pl.gov.ua/old/globyn/catalog/item/12701.htm>

У К Р А Ї Н А
ЛОХВИЦЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

Р О З П О Р Я Д Ж Е Н Н Я
голови районної державної адміністрації

08.07.2011

№ 301

Про розробку районної Програми розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності в Лохвицькому районі на 2011–2015 роки

У відповідності до Закону України «Про місцеві державні адміністрації», Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», Порядку формування, фінансування і моніторингу виконання районних програм, затвердженого рішенням 22 сесії районної ради 5 скликання від 09.04.2009 року, з метою впровадження державної політики, спрямованої на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і господарювання, а також сільського населення у підвищенні рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства, комплексного розвитку сільської місцевості шляхом надання соціально спрямованих дорадчих послуг:

1. Управлінню агропромислового розвитку (Ющенко Н.І.) – розробнику Програми підготувати до 12.07.2011 проект районної Програми розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності в Лохвицькому районі на 2011–2015 роки (далі – Програма) для внесення на розгляд сесії районної ради.

2. Визнати відповідальним виконавцем Програми управління агропромислового розвитку райдержадміністрації.

3. Управлінню економіки та розвитку інфраструктури райдержадміністрації (Яківець І.П.), фінансовому управлінню райдержадміністрації (Близнюк В.М.) забезпечити проведення експертизи проекту Програми у спосіб та у термін, визначені

Порядком формування, фінансування і моніторингу виконання районних програм, затвердженого рішенням 22 сесії районної ради 5 скликання від 09.04.2009 року.

Голова районної державної адміністрації

А.ЗАСЛАВЕЦЬ

Джерело: <http://www.adm-pl.gov.ua/old/main/catalog/item/5341.htm>

Дорадництво і кооперація в одній районній програмі

Програма становлення і розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності та обслуговуючих кооперативів на території Глобинського району на 2013–2017 роки затверджена рішенням 21 сесії Глобинської районної ради 6 скликання від 27.09.2013 року.

Джерело: <http://razom.znaimo.com.ua/docs/26583/index-130525.html>

У К Р А Ї Н А
НОВОСЕЛИЦЬКА РАЙОННА РАДА
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

XVI чергова сесія VI скликання
РІШЕННЯ № 16/13
14 березня 2013 року м. Новоселиця

Про Комплексну програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та сільськогосподарської дорадчої служби у Новоселицькому районі на 2013–2015 роки

Заслухавши інформацію начальника управління агропромислового розвитку районної державної адміністрації Андріцького А.Ф. «Про Комплексну програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та сільськогосподарської дорадчої служби у Новоселицькому районі на 2013–2015 роки», співдоповідь голови постійної комісії районної ради з питань агропромислового розвитку, лісового господарства, земельних відносин та раціонального використання природних ресурсів Керцюя О.Г., враховуючи висновки постійної комісії районної ради з питань агропромислового розвитку, лісового господарства, земельних відносин та раціонального використання природних ресурсів, керуючись пунктом 16 частини 1 статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», районна рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити Комплексну програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та сільськогосподарської дорадчої служби у Новоселицькому районі на 2013–2015 роки (далі – Програма), що додається.
2. Обсяг видатків на виконання заходів Програми визначати в межах бюджетних коштів, затверджених рішеннями сесій районної ради.
3. Щорічно заслуховувати на сесії або профільній комісії районної ради виконавців про хід реалізації та ефективність заходів Програми.

4. Рішення районної ради №4-2/10 від 16 грудня 2010 року «Про Програму розвитку сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу «Новоселицька сільськогосподарська дорадча служба» на 2011–2013 роки» вважати таким, що втратило чинність.

5. Контроль за виконанням даного рішення покласти напершого заступника голови районної державної адміністрації Парпауца Г.І. та постійну комісію районної ради з питань агропромислового розвитку, лісового господарства, земельних відносин та раціонального використання природних ресурсів (Керцюя О.Г).

Голова районної ради

Д.Шова

Джерело: <http://gromady.cv.ua>

Обмін інформацією та навчання

17 квітня 2013 року в залі засідань Городенківської райдержадміністрації Громадська організація «Івано-Франківська обласна сільськогосподарська дорадча служба» та Івано-Франківське регіональне відділення всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад провели семінара на тему: «Органи місцевого самоврядування та розвиток громадянського суспільства в селі (селищі), основа зміцнення сільської економіки і збереження сільських територій».

На семінар були запрошені селищний та сільські голови, керівники та спеціалісти сільськогосподарських підприємств різних форм господарювання, спеціалісти державної сільськогосподарської інспекції, управління Держземагенства, інших служб агропромислового комплексу.

Відкрила семінар перший заступник голови райдержадміністрації Марія Чупрун, яка наголосила на важливості проведення таких семінарів, роз'ясненні змін в земельному законодавстві та завдань органів місцевого самоврядування в розвитку і збереженні сільських територій.

Перший заступник директора департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації Василь Ємчук проінформував запрошених про державні та обласні програми спрямовані на підтримку агропромислового комплексу, механізми організації оптової та роздрібно торгівлі сільськогосподарською продукцією малими та середніми її виробниками, включаючи виробничі, обслуговуючі та споживчі кооперативи, біржову діяльність.

Також голів місцевих рад було ознайомлено з оформленням договорів оренди на земельні паї, системою контролю за їх виконанням, державною реєстрацією права власності та оренди на земельні ділянки, з організацією роботи інспекції та органів місцевого самоврядування щодо виконання вимог Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», особливостями збереження родючості ґрунту, організацією ведення органічного землеробства та екологізацією сільськогосподарського виробництва.

Про сільськогосподарську кооперацію, як основу підвищення конкурентоспроможності малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції розповів Василь Довбня виконавчий директор громадської організації «Івано-Франківська обласна сільськогосподарська дорадча служба».

Джерело: http://gorodenka.at.ua/news/oblasna_silskogospodarska_doradcha_sluzhba_provela_seminar/2013-04-17-2267

Залучення дорадчих служб до роботи у громадських радах, консультативних органах

Обласна Консультативна рада з питань розвитку агропромислового комплексу та сільських територій створена розпорядженням голови Полтавської обласної державної адміністрації № 359 від 22.09.2011 року як постійний діючий консультативно-дорадчий орган при голові облдержадміністрації; утворений з метою забезпечення реалізації державної політики щодо розвитку сільського господарства та сільських територій, підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки та конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, аналізу проблем, що стримують розвиток аграрного сектору економіки.

Для вивчення ситуації та роботи в конкретному напрямку галузі створено три секції з розвитку тваринництва, розвитку землеробства та рослинництва, соціально-економічного розвитку.

С Е К Ц І Я

*соціально-економічного розвитку обласної Консультативної ради
з питань розвитку агропромислового комплексу та сільських територій*

Андрієнко

Світлана Михайлівна (керівник секції)

- директор Полтавської обласної

сільськогосподарської дорадчої служби (за згодою)

Джерело: <http://www.pdaa.edu.ua>

На виконання вимог Типового положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» 26 грудня 2012 року проведено установчі збори по створенню нового складу громадської ради при Київській обласній державній адміністрації.

За результатами виборів, зафіксованих у протоколі № 1 установчих зборів по створенню нового складу громадської ради при Київській обласній державній адміністрації членами громадської ради при Київській обласній державній адміністрації обрано:

...

Семенюк Костянтин Володимирович – член Всеукраїнської громадської організації «Перша Всеукраїнська сільськогосподарська дорадча служба» (за згодою)

Джерело: http://www.kyiv-obl.gov.ua/gromadska_rada

П Р О Т О К О Л

засідання лічильної комісії по підбиттю підсумків голосування при обранні складу громадської ради при департаменті агропромислового розвитку Івано-Франківської облдержадміністрації на установчих зборах
15 лютого 2013 р.

м. Івано-Франківськ

15 лютого 2013 року

Вирішили:

1. Вважати обраною на 2013-2014 роки громадську раду при департаменті агропромислового розвитку Івано-Франківської облдержадміністрації у складі:

...

3. Довбня Василь Іванович – Виконавчий директор Івано-Франківської обласної сільськогосподарської дорадчої служби.

Джерело: <http://www.if.gov.ua>

Популяризація здобутків дорадчих служб

У квітні 2006 року на обласній нараді з підведення підсумків розвитку тваринництва Київщини за 2005 рік прозвучала звітна доповідь про основні напрями та здобутки Київської обласної сільськогосподарської дорадчої служби. На нараді були присутні голова Київської обласної державної адміністрації та понад 100 керівників господарств і представників аграрного сектору Київської області.

Джерело: http://www.koras.com.ua/repq02_2006.pdf

У 2006 році налагоджена тісна співпраця Київської обласної аграрної дорадчої служба із прес-службою Київської обласної державної адміністрації. Інформація про діяльність дорадчої служби міститься на веб-сайті адміністрації у розділі «соціальні послуги».

Джерело: http://www.koras.com.ua/repq02_2006.pdf

Пільги на оренду комунального майна

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА РАДА П'ЯТЕ СКЛИКАННЯ

РІШЕННЯ
від 07.05.2010 №40/28
м. Луцьк

Про оренду ставку

Відповідно до пункту 20 частини 1 статті 43, статті 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», пункту 4 статті 19 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» та пункту 3 Методики розрахунку і порядку використання плати за оренду майна, що є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст області, затвердженої рішенням обласної ради від 08.09.2006 № 5/15, враховуючи клопотання громадської організації «Волинська обласна аграрна дорадча служба» від 12.04.2010 № 2 та рішення постійної комісії обласної ради з питань бюджету, фінансів, цінової політики та використання майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області від 05.05.2010 № 58/9, обласна рада

ВИРІШИЛА:

1. Встановити орендарю – громадській організації «Волинська обласна аграрна дорадча служба» місячну оренду ставку у розмірі 1 грн. за 1 кв. м за оренду частини нежитлового приміщення, площею 46,5 кв. м у м. Луцьку по пр. Перемоги, 14, що перебувають на балансі головного управління агропромислового розвитку.

2. В. о. начальника головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації Горбенку Ю.М. здійснити відповідний розрахунок орендної плати за

використання майна, що є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст області з орендарем, зазначеним у пункті 1 цього рішення.

3. Контроль за виконанням цього рішення покласти на відділ з питань спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області виконавчого апарату обласної ради.

Джерело: <http://volynrada.gov.ua/session/40/28>

ДОВІДКА

про суми пільг, наданих обласною радою по сплаті орендної плати
(листопад 2010 – листопад 2011 року)

№ п/п	Назва організації, якій надано пільги	Рішення обласної ради, яким надано пільгу	Сума наданих пільг (грн.)
15.	Волинська обласна аграрна дорадча служба	від 07.05.2010 № 40/28	3929,25

Джерело: <http://volynrada.gov.ua>

Дорадча служба – виконавець програм розвитку малого підприємництва на селі

ОСНОВНІ ЗАХОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 2005–2006 РОКИ (ВИТЯГ)

№ з/п	Пріоритетне завдання	Зміст заходів	Виконавець	Спів-виконавці*	Термін виконання	Джерело фінансування	Вартість тис. грн.
II. Розвиток малого підприємництва в сільській місцевості							
70	Підвищення рівня знань та захищеності підприємців аграрного сектору	Провести наради, семінари-навчання щодо можливості створення і розвитку особистих селянських господарств	Головне управління сільського господарства і продовольства облдержадміністрації, пенсійний фонд, Львівський обласний центр зайнятості, Львівська аграрна палата, <i>Львівська аграрна дорадча служба</i> , районні державні адміністрації	Центр приватизації та аграрної реформи	2005-2006 роки Щоквартально	Місцеві бюджети	В межах кошторисних призначень
71	Сприяти розвитку інфраструктури підтримки	•Підтримати створення філії кредитної спілки Львівської	Головне управління економіки облдержадміністрації, Львівська	Центр приватизації та аграрної реформи	2005-2006 роки	Місцеві бюджети, членські кредитні внески	В межах кошторисних призначень

* Суб'єкти господарювання визначаються виконавцями заходів Програми, по яких передбачено фінансування з місцевого бюджету, за результатами проведення тендерів.

№ з/п	Пріоритетне завдання	Зміст заходів	Виконавець	Спів-виконавці*	Термін виконання	Джерело фінансування	Вартість тис. грн.
	підприємництва на селі, розширення можливостей доступу підприємців до фінансових ресурсів	аграрної палати у сільській місцевості, фонди розвитку територіальних громад, філії (представництва) Львівської аграрної дорадчої служби, створення служб дорадництва у сільській місцевості <ul style="list-style-type: none"> • Сприяти наданню фермерським та особистим підсобним господарствам консультаційних, маркетингових, інформаційних послуг з метою підвищення рівня їх професійних знань та навичок • Передбачити в обласному Фонді підтримки підприємництва кошти на підтримку малого бізнесу у сільській місцевості 	аграрна палата, <i>Львівська аграрна дорадча служба</i> , районні державні адміністрації				
71	Сприяння залученню інвестицій у фермерські господарства	Сприяти участі фермерських господарств у інвестиційних ярмарках та економічних форумах, виставках	Львівська аграрна палата, <i>Львівська аграрна дорадча служба</i> , районні державні адміністрації	Центр приватизації та аграрної реформи	2005-2006 роки	Місцевий бюджет	В межах кошторисних призначень
73	Створення сприятливих умов для	Передбачити в обласному та місцевих	Головне управління сільського	Центр приватизації та аграрної	2005-2006 роки	Обласний та місцеві бюджети,	В межах кошторисних

№ з/п	Пріоритетне завдання	Зміст заходів	Виконавець	Спів-виконавці*	Термін виконання	Джерело фінансування	Вартість тис. грн.
	розвитку особистих селянських господарств	бюджетах кошти на реалізацію регіональних програм: - розробку і впровадження системи надання фінансової допомоги новоствореним фермерським господарством та господарствами з відокремленими фермерськими садибами для облаштування у період становлення (перші три роки після його створення, а в трудонедостатніх населених пунктах – п'ять років);	господарства і продовольства облдержадміністрації, Львівська аграрна палата, <i>Львівська аграрна дорадча служба</i> , районні державні адміністрації	реформи, пенсійний фонд		кошти виконавців	призначень
76	Формування ринку праці у сільській місцевості	Організувати та провести навчання вивільнених з сільськогосподарського виробництва осіб для налагодження власного бізнесу у сфері послуг	Львівська аграрна палата, Львівська аграрна дорадча служба, Львівський обласний центр зайнятості, райдержадміністрації	Центр приватизації та аграрної реформи	2005-2006 роки	Місцевий бюджет, Фонд загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття	В межах кошторисних призначень
80	Підтримка громадських ініціатив в сільській місцевості	Створити центри підтримки та сприяння розвитку громадських ініціатив на селі	Львівська аграрна палата, Львівська аграрна дорадча служба, райдержадміністрації		2005-2006 роки	Обласний, районні і місцеві бюджети	В межах кошторисних призначень

Джерело:

http://www.dorada.org.ua/files/Arty_misc_org_vlady/programma_zahodiv_Lvivskoi_obl_2005-2006.pdf

Спільний пошук рішень

У 2006 році Головне управління агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації та Київська обласна сільськогосподарська дорадча служба спільно організували та провели круглий стіл «Проблеми та шляхи урегулювання земельних відносин в аграрному секторі».

Джерело: http://www.koras.com.ua/repq02_2006.pdf

Охорона довкілля

У 2007 році у тісній співпраці з органами влади та місцевого самоврядування Згурівського району та за фінансової підтримки Міністерство Великої Британії з питань охорони довкілля, продовольства і сільських територій розпочато реалізацію проекту «Комплексного управління твердими побутовими та органічними відходами». Мета проекту — сприяти комплексному використанню земельних і водних ресурсів завдяки методам ефективного управління побутовими (особливо, органічними) відходами у сільських громадах.

У межах проекту було здійснено низку заходів із підвищення ефективності управління відходами у смт. Згурівка та кількох сільських громадах Згурівського району.

Джерело: <http://www.koras.com.ua/rep2007.pdf>

Спільна реалізація міжнародних проектів

Номер державної реєстрації проекту (програми)	Назва проекту (програми)	Загальна вартість	Термін виконання	Донор	Реципієнт	Бенефіціар
2905	Час для бізнесу. Створення умов для розвитку підприємництва у сільській місцевості Волинської області України та Люблінського воєводства Польщі шляхом диверсифікації сільськогосподарського виробництва	103 306 євро	01.09.2013 – 30.04.2015	Європейський Союз	Горохівська районна рада Волинської області Волинський обласний благодійний фонд «Європейський вектор» Громадська організація «Волинська обласна аграрна дорадча служба»	Волинська обласна державна адміністрація

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про сільськогосподарську дорадчу діяльність

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 38, ст.470) {Із змінами, внесеними згідно із Законами N 2754-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, N 18, ст.129 N 5462-VI від 16.10.2012 } У тексті Закону слова «центральный орган виконавчої влади з питань аграрної політики» в усіх відмінках замінено словами «центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства» у відповідному відмінку згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Цей Закон визначає правові засади здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні, регулює відносини в цій сфері та спрямований на поліпшення добробуту сільського населення та розвиток сільської місцевості.

Стаття 1. Основні терміни та поняття

У цьому Законі наведені нижче терміни та поняття вживаються в такому значенні:

дорадчі послуги – послуги, що надаються суб'єктами сільськогосподарської дорадчої діяльності суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, сільському населенню, а також органам місцевого самоврядування та органам виконавчої влади;

кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника, сільськогосподарського експерта-дорадника (далі – кваліфікаційне свідоцтво) – документ, який підтверджує достатній фаховий рівень підготовки сільськогосподарського дорадника, сільськогосподарського експерта-дорадника за програмою базової підготовки для самостійного здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності;

сертифікат сільськогосподарської дорадчої служби (далі – сертифікат) – документ, що засвідчує право суб'єкта сільськогосподарської дорадчої діяльності на надання дорадчих послуг шляхом внесення його до Реєстру сільськогосподарських дорадчих служб (далі – Реєстр дорадчих служб);

сільська місцевість – території, що знаходяться за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови;

сільськогосподарська дорадча діяльність (далі – дорадча діяльність) – сукупність дій та заходів, спрямованих на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і господарювання, а також сільського населення у підвищенні рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства;

сільськогосподарська дорадча служба (далі – дорадча служба) – юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, структурний підрозділ аграрного навчального закладу, науково-дослідної установи, які внесені до Реєстру дорадчих служб, здійснюють дорадчу діяльність, у складі яких працює не менше трьох дорадників, які пройшли реєстрацію відповідно до законодавства і внесені до Реєстру дорадників;

сільськогосподарський дорадник (далі – дорадник) – фізична особа, яка на професійній основі проводить дорадчу діяльність, склала кваліфікаційний іспит та одержала кваліфікаційне свідоцтво і внесена до Реєстру сільськогосподарських дорадників та сільськогосподарських експертів-дорадників (далі – Реєстр дорадників);

сільськогосподарський експерт-дорадник (далі – експерт-дорадник) – фізична особа, яка проводить дорадчу діяльність не на постійній основі, має достатній фаховий рівень та одержала кваліфікаційне свідоцтво відповідно до вимог законодавства і надає дорадчі послуги на запит дорадчих служб та дорадників і відповідає вимогам, передбаченим цим Законом. Експертами-дорадниками є працівники закладів науки та освіти, інші вузькоспеціалізовані фахівці, які внесені до Реєстру дорадників;

соціально спрямовані дорадчі послуги – послуги, що надаються суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності (далі – суб'єкти дорадчої діяльності) – дорадники, експерти-дорадники, дорадчі служби.

Стаття 2. Законодавство, що регулює дорадчу діяльність

Дорадча діяльність регулюється Конституцією України, Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами України.

Стаття 3. Сфера дії Закону

Положення цього Закону поширюються на правовідносини, що виникають у процесі здійснення дорадчої діяльності.

Стаття 4. Основні завдання та методи дорадчої діяльності

Основними завданнями дорадчої діяльності є:

підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення господарства суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільського населення в умовах ринкової економіки;

надання суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню дорадчих послуг з питань економіки, технологій, управління, маркетингу, обліку, податків, права, екології тощо;

надання дорадчих послуг органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства;

поширення та впровадження у виробництво сучасних технологій, новітніх досягнень науки і техніки;

сприяння розвитку несільськогосподарського підприємництва в сільській місцевості, у тому числі сільського зеленого туризму, зайнятості сільського населення тощо;

робота з сільською молоддю, ініціювання та реалізація молодіжних програм;

інші завдання, визначені законом.

Основними методами дорадчої діяльності є:

навчання суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільського населення;

дослідження соціально-економічних проблем сільської місцевості та розробка варіантів їх розв'язання;

демонстраційні покази форм і методів роботи суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільського населення;

інформаційне забезпечення суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, сільського населення тощо.

Право на отримання дорадчих послуг мають фізичні та юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність у сільській місцевості, сільське населення, а також органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади.

Стаття 5. Фінансування дорадчої діяльності

Дорадча діяльність може проводитися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також коштів суб'єктів господарювання.

Фінансування дорадчої діяльності може здійснюватися за рахунок грантів, міжнародної технічної допомоги, коштів міжнародних програм та проектів, благодійних внесків фізичних та юридичних осіб, інших джерел, не заборонених законом.

Стаття 6. Соціально спрямовані дорадчі послуги

Соціально спрямовані дорадчі послуги, що надаються за рахунок коштів Державного бюджету України і місцевих бюджетів, щорічно визначаються державною цільовою програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності в межах видатків центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, та місцевими програмами соціально-економічного розвитку.

Органи місцевого самоврядування можуть визначати додаткові соціально спрямовані дорадчі послуги, які надаються за рахунок коштів місцевих бюджетів, відповідно до місцевих програм соціально-економічного розвитку.

Надання соціально спрямованих дорадчих послуг, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, проводиться на конкурсній основі.

Участь у конкурсі щодо надання соціально спрямованих дорадчих послуг можуть брати тільки суб'єкти дорадчої діяльності, які визнані такими відповідно до цього Закону.

Дорадча діяльність у частині надання соціально спрямованих дорадчих послуг є неприбутковою діяльністю.

Надання дорадчих послуг, які не передбачені державною цільовою програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності, здійснюється за рахунок їх замовників.

Стаття 7. Регулювання дорадчої діяльності

Державне регулювання дорадчої діяльності здійснюють Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сільського господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, а також інші органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до закону.

До повноважень Верховної Ради України в галузі дорадчої діяльності належать:
визначення засад державної політики в галузі дорадчої діяльності;
затвердження загальнодержавних програм дорадчої діяльності;
вирішення інших питань у галузі дорадчої діяльності відповідно до Конституції України.

До повноважень Кабінету Міністрів України в галузі дорадчої діяльності належать:
реалізація державної політики в галузі дорадчої діяльності;
розроблення і забезпечення виконання загальнодержавних програм дорадчої діяльності;
затвердження в межах своїх повноважень нормативно-правових актів у галузі дорадчої діяльності;
координація діяльності органів виконавчої влади в галузі дорадчої діяльності;
вирішення інших питань у галузі дорадчої діяльності відповідно до закону.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сільського господарства, належать:
забезпечення формування державної політики в галузі дорадчої діяльності;
участь у розробленні загальнодержавних програм дорадчої діяльності;
здійснення нормативно-правового забезпечення у галузі дорадчої діяльності;
вирішення інших питань у галузі дорадчої діяльності відповідно до закону.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, належать:
участь у реалізації загальнодержавних програм дорадчої діяльності;
здійснення державного регулювання в галузі дорадчої діяльності;
створення, ведення реєстрів дорадників, експертів-дорадників і дорадчих служб та видача сертифіката на право надання дорадчих послуг;
координація діяльності саморегулювальної організації, яка об'єднує суб'єктів дорадчої діяльності;

вирішення інших питань у галузі дорадчої діяльності відповідно до закону.

Громадське регулювання дорадчої діяльності здійснюється всеукраїнською громадською професійною організацією, яка об'єднує суб'єктів дорадчої діяльності.

За рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, всеукраїнській громадській професійній організації, яка об'єднує суб'єктів дорадчої діяльності, може бути надано статус саморегульованої організації (далі – саморегульована організація).

Порядок визнання статусу саморегульованої організації центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, встановлює Кабінет Міністрів України.

Саморегульована організація може:

брати участь у розробленні державних цільових програм сільськогосподарської дорадчої діяльності;

вести реєстри дорадників, дорадчих служб;

здійснювати методичне забезпечення суб'єктів дорадчої діяльності, розробляти і впроваджувати правила їх поведінки;

брати участь у професійній підготовці суб'єктів дорадчої діяльності;

проводити збір, узагальнення та попередній аналіз інформації про діяльність суб'єктів дорадчої діяльності.

Стаття 8. Державна підтримка дорадчої діяльності

У Державному бюджеті України на відповідний рік окремим рядком передбачаються кошти для фінансування державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності, надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Порядок використання коштів державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності визначається Кабінетом Міністрів України.

У державних цільових програмах, спрямованих на розвиток сільського господарства та сільської місцевості, передбачається фінансування дорадчої діяльності в розмірі не менше 5 відсотків коштів, передбачених для цих програм.

Суб'єкти дорадчої діяльності беруть участь у виконанні державних цільових програм на конкурсних засадах у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сільського господарства. У разі необхідності суб'єкти дорадчої діяльності можуть залучати до участі у здійсненні дорадчої діяльності інших дорадників або фахівців, а також суб'єктів підприємницької діяльності.

Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації відповідно до програм соціально-економічного розвитку щорічно передбачають у проектах місцевих бюджетів кошти для здійснення дорадчої діяльності.

Стаття 9. Реєстри дорадників і дорадчих служб

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, створює і веде реєстри дорадників і дорадчих служб, визначає порядок надання інформації з них та забезпечує безоплатний доступ до даних цих реєстрів через свій офіційний сайт.

Інформація з реєстрів дорадників і дорадчих служб є відкритою та доступною для юридичних і фізичних осіб.

Положення про реєстри дорадників і дорадчих служб, форма сертифіката, порядок його видачі, призупинення та/або анулювання затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Рішення про внесення заявника до Реєстру дорадчих служб та видачу йому сертифіката або про відмову у внесенні до цього Реєстру та видачі сертифіката приймається центральним

органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, протягом п'яти робочих днів з дня надходження заяви та відповідних документів.

Підставами для відмови у внесенні до Реєстру дорадчих служб та видачі сертифіката є:
невідповідність поданих документів вимогам законодавства;
виявлення у поданих документах недостовірної інформації.

Рішення про призупинення дії сертифіката приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, у разі порушення дорадчою службою вимог щодо обов'язкової мінімальної кількості дорадників у складі дорадчої служби.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, приймає рішення про поновлення дії сертифіката після усунення дорадчою службою порушень, що зумовили зупинення його дії.

Рішення про виключення дорадчої служби з Реєстру дорадчих служб та анулювання сертифіката приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, у разі:

подання дорадчою службою заяви про виключення з Реєстру дорадчих служб та анулювання сертифіката;
наявності відомостей про припинення юридичної особи як дорадчої служби;
неподання у встановлений строк інформації про зміни, внесені до документів, які додаються до заяви про внесення до Реєстру дорадчих служб та одержання сертифіката.

Дія сертифіката припиняється з дня прийняття центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, рішення про його анулювання.

Сертифікат видається строком на п'ять років.

Вартість сертифіката не може перевищувати витрати центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, на розгляд заяви про включення до Реєстру дорадчих служб, друк і його видачу.

Рішення про відмову у внесенні до Реєстру дорадчих служб та видачі сертифіката, призупинення дії сертифіката, виключення з Реєстру дорадчих служб та анулювання сертифіката може бути оскаржено до суду.

Стаття 10. Професійна підготовка дорадників та експертів-дорадників

Професійна підготовка дорадників та експертів-дорадників складається з навчання за програмами базової підготовки та підвищення кваліфікації.

Навчання дорадників та експертів-дорадників за програмами базової підготовки здійснюється вищими навчальними закладами на замовлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, дорадчих служб, саморегульованої організації тощо.

Підвищення кваліфікації дорадників та експертів-дорадників здійснюється не менше одного разу на п'ять років і є необхідною умовою для здійснення професійної діяльності у сфері сільськогосподарського дорадництва.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, здійснює фінансування професійної підготовки дорадників та експертів-дорадників відповідно до обсягів державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою на відповідний рік у межах асигнувань, затверджених у державному бюджеті на зазначені цілі.

Стаття 11. Кваліфікаційне свідоцтво

Положення про кваліфікаційне свідоцтво, його форму та порядок видачі, зупинення дії та/або анулювання затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сільського господарства.

Стаття 12. Обмеження використання термінів «сільськогосподарська дорадча служба», «сільськогосподарський дорадник», «сільськогосподарський експерт-дорадник»

Підприємства, установи та організації не мають права використовувати у своїх найменуваннях термін «сільськогосподарська дорадча служба» і не підлягають державній реєстрації, в тому числі як суб'єкти підприємницької діяльності, під найменуваннями, які включають цей термін, якщо їх діяльність не відповідає визначенню «сільськогосподарська дорадча діяльність», передбаченому цим Законом.

Фізичні особи не мають права називатися сільськогосподарськими дорадниками або сільськогосподарськими експертами-дорадниками, якщо вони не виконали вимог, передбачених цим Законом.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2005 року.
2. Юридичні особи, які використовують термін «сільськогосподарська дорадча служба» у своїй назві та діяльність яких не відповідає вимогам цього Закону, зобов'язані змінити свою назву протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом.
3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:
  - внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;
  - забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;
  - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
  - забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України Л.КУЧМА
м. Київ, 17 червня 2004 року
N 1807-IV

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 23 травня 2012 р. № 303-р
Київ

Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року

1. Затвердити план заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року (далі – план заходів), що додається.
2. Міністерству аграрної політики та продовольства, іншим центральним органам виконавчої влади, Національній академії аграрних наук забезпечити виконання плану заходів.

3. Міністерству аграрної політики та продовольства інформувати щороку до 20 грудня Кабінет Міністрів України про стан виконання плану заходів.

Прем'єр-міністр України

М.АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 23 травня 2012 р. № 303-р

**ПЛАН
заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи
сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року**

1. Утворити Національний центр сільськогосподарського дорадництва.

Мінагрополітики,
Національна академія аграрних наук.
До кінця 2012 року.

2. Створити обласні (регіональні) сільськогосподарські дорадчі служби з їх районними відділами.

Мінагрополітики,
Національна академія аграрних наук,
Рада міністрів Автономної Республіки Крим,
обласні держадміністрації.
2013-2014 роки.

3. Забезпечити надання фінансової підтримки сільськогосподарській дорадчій службі в межах видатків, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі.

Мінагрополітики,
Мінфін,
Рада міністрів Автономної Республіки Крим,
обласні держадміністрації.
2012-2015 роки.

4. Забезпечити підвищення кваліфікації сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників у кількості, достатній для кадрового забезпечення державної системи сільськогосподарського дорадництва.

Мінагрополітики,
МОНмолодьспорт,
Національний центр сільськогосподарського дорадництва.
2012–2015 роки.

ПРОЕКТ USAID АГРОІНВЕСТ

Проект USAID АгроІнвест є проектом технічної допомоги, що фінансується Американським агентством з міжнародного розвитку (USAID) і впроваджується компанією «Кімонікс Інтернешнл».

Проект працюватиме в Україні протягом 5 років (із 2011 по 2016 рр.).

Метою проекту є сприяння розвитку сільського господарства України та підвищення конкурентоспроможності агробізнесу, незалежно від організаційно-правової форми та масштабів виробництва. Крім того, проект ставить за мету сприяти зміцненню експортного потенціалу України як учасниці глобальної ініціативи із гарантування продовольчої безпеки. Проект також покликаний допомогти українським селянам краще розуміти та захищати свої права на землю і розумно розпоряджатися своєю власністю для зміцнення добробуту своїх сімей та України в цілому.

Проект USAID АгроІнвест працює у трьох напрямках:

підтримка стабільного законодавчого середовища, яке сприятиме розвитку ринкової економіки;

стимулювання доступу аграріїв до фінансування;

сприяння розвитку ринкової інфраструктури для малих і середніх виробників.

Очікувані результати проекту

(1) Більш стійка, орієнтована на ринок сільськогосподарська політика, що сприятиме зростанню інвестицій.

(2) Стійкий доступ до фінансових послуг, особливо для малих і середніх виробників (МСВ).

(3) Більш ефективна ринкова інфраструктура для МСВ та інших учасників ланцюжка доданої вартості.

Керівник проекту: Ерік Блайх

Київський офіс:

вул. Володимирська 4, 2-й поверх

Київ, 01025, Україна

Тел.: +38 (044) 232-97-55

Факс: +38 (044) 232-97-56

Сторінка в Інтернеті: <http://www.agroinvest.org.ua>

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ УКРАЇНИ

Всеукраїнська громадська організація «Національна асоціація сільсько-господарських дорадчих служб України» створена 11 березня 2003 р., зареєстрована в Міністерстві юстиції України 10 жовтня 2003 р. Має статус неприбуткової організації.

Назва англійською мовою — NGO National Association of Agricultural Advisory Services of Ukraine.

Метою діяльності Асоціації є сприяння покращенню добробуту сільського населення та розвитку сільської місцевості через підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок сільського населення та сільськогосподарських товаровиробників, задоволення й захист соціальних, економічних, фахових та інших спільних інтересів членів Асоціації.

НАСДСУ представлена своїми членами – сільськогосподарськими дорадниками, а також сільськогосподарськими дорадчими службами (понад 70), діяльність яких регулюється Законом України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», в усіх регіонах України.

НАСДСУ має великий досвід реалізації дослідницьких, лобістських, інформаційних, навчальних проєктів, законопроектної роботи, розробки державних програм, а також досвід співпраці із зарубіжними та міжнародними організаціями, проєктами міжнародної технічної допомоги різних країн.

НАСДСУ проведено декілька сотень навчальних семінарів, у тому числі міжнародних, круглих столів, міжнародних науково-практичних конференцій.

Асоціація та її члени — дорадчі служби, дорадники — співпрацювали та співпрацюють на партнерських засадах із міжнародними програмами і проєктами Світового банку, ФАО, Європейської комісії, Урядів Сполучених Штатів Америки, Канади, Великобританії, Німеччини, Данії, Нідерландів, Швеції, Польщі, а також із дорадчими службами Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Молдови, Румунії, Угорщини, Японії, Білорусі, Китаю, Російської Федерації.

Дорадчі служби на замовлення органів влади надають соціально спрямовані дорадчі послуги.

Фактична адреса: м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10, офіс 10.

Президент НАСДСУ — Роман Корінець.

Віце-президенти НАСДСУ: Світлана Андрієнко, Михайло Кропивко, Тетяна Бривко, Іван Паньків.

Електронна пошта – doradaukraine@gmail.com.

Сторінки в Інтернеті:

www.dorada.org.ua

www.facebook.com/adm.NAAASU,

www.youtube.com/doradaukraine.

ЯК СТВОРИТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ДОРАДЧУ СЛУЖБУ ТА ПІДТРИМАТИ ЇЇ ДІЯЛЬНІСТЬ

Посібник
для органів місцевого самоврядування
та місцевої виконавчої влади

Формат 60x84/8.
Папір офс. Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 5,58. Зам. № 15.

НВФ «Українські технології»
Львів, Зелена, 251
тел./факс: (032) 244-20-08

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №789 від 29.01.2002 р.